

poti, uz višenosti i nepri-
spodobivoj vrijednosti ću-
dorednog svjetovnog po-
četka.

Preporučujem osobito to djelo
uz želju, da bi se i kod nas slični
visoko-školski tečajevi tako uveli.

E. L.

I. Borgomanero: *Quaestiones practicae theologiae moralis ad usum missionariorum praesertim orientalium regionum*, 8° str. VIII + 234. Romae. Typis polyglottis Vaticanis 1910. — U uvodu napominje pisac, da je dugo vremena bio misijonar te iskustvom doznao, da u običnim priručnim bogoslovskim knjigama mnogo toga nema, što treba misijonaru znati; pa kad je nedavno svoju misijonarsku službu završio tim, što je u Carigradu bio predsjedatelj bogoslovne akademije i u njoj predlagao na rješidbu slučajeve, koji nijesu izmišljeni već pravi i istiniti dogadjaji, — to je odlučio da taj manjak u bogoslovskoj knjizi popuni izdanjem ovoga svog djela, koje u 62 casusa raspravlja najvažnija i najčešća pitanja po katolike latinskog obreda, koji pomiješani žive s katolicima drugih obreda, s raskolnicima, s inovjericima i poganima. Prvi dio (*De Baptismo et Poenitentia*) imade 15 casusa, u kojima se raspravlja o podjeljivanju sv. sakramenta krštenja, potvrde i pokore. Drugi dio (*De Matrimonio*) u 19 casusa obrađuje široko polje ženidbe i ženidbenih zapreka. Treći dio (*De Eucharistia — De Sacrificio Missae*) u 4 casusa raspravlja o sv. Misi, za koga se smije služiti, o materiji sv. mise i o misnoj plaći. Četvrti dio (*De fide. — De cooperatione. — De communicatione in*

divinis) u 11 casusa raspravlja o vjeri, napose o zapovijedi, da treba ispovijedati vjeru, i o tom što smiju a što ne smiju vjernici u saobraćaju s inovjericima i nevjericima. Ovaj je dio najpraktičniji. Peti dio (*De proprio ritu servando*) u 6 casusa dotiče se najtežega gradiva po misijonare i apostolske vikare i delegate, budući da je svaki vjernik dužan držati se svojega obreda, a opet toliko se puta dogodi, da mu to nije moguće. Tada nastaju pitanja: *Quid ergo agendum?* A razjašnjenja u tim teškim pitanjima daje pisac nekom lakoćom i sigurnošću da mu se diviš. Šesti dio (*De Praeceptis et de quibusdam usibus Orientis*) u 7 casusa raspravlja o dužnostima slušati sv. misu, o zakonu posta i nemrsa i dr. Na koncu djela dodaje pisac *Appendices et Documenta*: I. formulu ispovijesti vjere, II. kratak tumač dekreta *Ne temere*. III. okružnicu Leona XIII. *Orientalium dignitas*, IV. pregled raznih obreda, V. posebni naputak za Sjevernu Ameriku, VI. o polasku škole nekatoličke i VII. statut apost. delegata u Carigradu o bogoslovskoj akademiji. Na koncu nalazi se *Index rerum notabilium*, koji zgodno pomaže, da se lako nagje predmet, koji se traži.

Djelo je svake hvale vrijedno i preporuke. Jedino mu prigovaram, što je pregled istočnih obreda prekratak, a potom nužno nepotpun i netočan. Tako n. pr. obred grčki dijeli na: *graecus-purus*, *Italo-graecus*, *Melchita*, *Georgianus*, *Rumenus*, *Ruthenus*, *Bulgaricus* i *Serbus*. Za ovaj potonji *Graeco-Serbus* veli, da mu je jezik slavonica lingua, a za *Graeco-Ruthenus* da je slavonica seu *cyrilliana*, kao da su dva različita jezika kod Ru-

sina ili kod naših unijata. A hierarhiju za onaj prvi veli da predstavlja „unus episcopus in Hungaria“, a de facto u samoj Ugarskoj imaju dva unijatska biskupa u Eperiesu i Munkaču i u Hrvatskoj jedan. Da si je pogledao „Gerarchia Cattolica“, mogao je točnije napisati.

dr. Josip Pazman.

Gifers dr. Ernst W. M. von: Pastoralmedezin. Die Naturwissenschaft auf dem Gebiete der katholischen Moral und Pastoral. Ein Handbuch für den kath. Klerus. Dritte Auflage. Freiburg im Breisgau. 1911. Herder. 8° str. XVI. + 238. Cijena K 5'08, uvezano K 5'52. — Poznat je ovo auktor u krugu teološkom. Njegovo djelo mnogo se čita i rabi. Učeni pisac hotio je u ovom djelu primijeniti na moralku i pastoralku zaključke prirodoslovnih nauka, kako ih danas znanost kao dokazane priznaje. Te nauke nijesu samo medicina t. j. liječnička znanost već i fiziologija i kemija. Djelo je napisano ne za liječnike već za svećenike. Za to se ne može iz te knjige naučiti ono, što treba da liječnik znade, već samo ono, što treba da dušobrižnik znade, dok obavlja svoju službu u ispovjedaonici, kod bolesnikâ i na smrtnoj postelji. Koliko je bilo potrebno dodati iz anatomije i fiziologije, učinjeno je u prvom poglavlju. Često se spominju tehnički izrazi, što ih rabi medicina, zato da svećenik laglje razumije i shvati liječnika. Pisac u svom djelu prati razvoj čovjeka redom od poroda do groba. Govori o periodi, dok je čovjek još embryo i zalazi u pitanje o pometuću (abortus), krštenju djeteta u utrobi majke

svoje i slična tomu; zatim polazi dalje do dobi, dok još dijete sisa i govori o dojiljama; iza toga dolazi na red doba djetinjstva i sad se pita, da li su djeca dužna primati sv. pričest, uzdržavati se od mesa itd.; napokon eto dobe, kad čovjek dozrijeva — aetas pubertatis — i tom zgodom zalazi pisac u pitanja o ženidbi, rastavi, grijesima contra sextum, menstruaciji, postu, pokori i dr. Opširno govori pod naslovom Bolest o petoj zapovijedi Božjoj, o pijanstvu, uporabi klorofora, morfija, o hipnotizmu, spiritizmu, urocima. Zatim govori o dužnostima svećenika spram bolesnika i što se tiče ispovijedi, sv. pričesti, posljednje pomasti, eksorcizma, a s obzirom na izvanredne slučajeve duševne bolesti, histerije, hipohondrije i dr. daje posebne upute svećeniku. Napokon eto pisca kod dobe starosti i što je neizbježno za svakoga čovjeka, kod smrti, kojom prilikom spominje prividnu smrt, spaljivanje mrtvaca i dr. U posebnom poglavlju govori i o dužnostima liječnikâ, o stališu svećeničkom, a u zadnjem poglavlju važnom za liturgiste govori o materiji sakramenata i sakramentalija. Na koncu dobro dolazi stvarno kazalo, da se laglje može čitalac u knjizi ovoj snaći.

Prvo izdanje ovoga djela ugledalo je svijetlo Božje 1881. U drugom izdanju 1893. nije bilo znatnijih promjena, a u ovom trećem 1910. opširnije govori o hypnozi, spiritizmu, o grijesima homoseksualnosti, te o epidemijским bolestima. Izvrsno ovo djelo preporučujemo.

dr. Pazman.

Dr. Konstantin Holl: Sturm und Steuer. Ein ernstes Wort über einen heikeln Punkt an die